

# زادگاه حکیم نباتی

آشنایی با روستای تاریخی و سحرانگیز اوشتییین

## اشاره

حمید دهقان

هرچند روستای مجن شاهرود و اوشتییین جلفا، صدها کیلومتر فاصله دارند، ولی تنها کافی است بر بال صفحات کاغذی رشد آموزش ابتدایی سوار و در سلسله‌مطالب روستاهای شگفت‌انگیز ایران، با این روستا آشنا شویم. در این شماره از مباحث ایران‌گردی مجله، به روستای تاریخی اوشتییین سفر خواهیم کرد. این شما و این هم روستای سحرانگیز سه‌طایفه‌ای آذربایجان.

همین مسیر، از میان درختان سربه‌فلک کشیده‌ی تبریزی، باغ‌های انار، گردو، انجیر، گیلاس، آلبالو، گلابی، انواع انگور و توت، سماق، زرشک، زغال‌اخته و ازگیل، هر رهگذری را به تماشا دعوت می‌کند. روستای اوشتییین از مراکز عمده‌ی کشاورزی، دام‌داری و باغداری منطقه‌ی ارسباران به‌شمار می‌آید و مرغوبیت میوه‌های آن شهرت فراوانی دارد. محصولات لبنی آن به حد وفور است و گندم و جو بیشترین تولید کشاورزی روستاست. علاوه بر این نوغان‌داری، زنبورداری و تولید پیلله‌ی ابریشم و صنایع دستی از جمله قالی‌بافی، در اوشتییین از فعالیت‌های دیگر مردم به‌شمار می‌آید. تولید ابریشم در این محل سابقه‌ی طولانی دارد. از سال‌های بسیار دور، صنعت تولید و پرورش کرم ابریشم از شهر اردوباد قفقاز به این روستا آمده است و کارگاه‌های تولید ابریشم این منطقه، واقعاً دیدن دارند. لحظه‌ای که روستا دیده می‌شود، لحظه‌ی شگفت‌انگیز و حیرت‌آوری است. خانه‌ها با معماری بسیار زیبا طوری قرار گرفته‌اند که پشت‌بام هر خانه، حیاط خانه‌ی دیگر است؛ کوچه‌باغ‌های باصفا و خانه‌های بدون حصار. و در این میان، عطر نان تازه از در خانه‌ها به بیرون می‌رسد و هر از راه رسیده‌ای دعوت می‌شود که نان تازه‌ی گل‌گلی را نوش جان کند.

## زادگاه حکیم نباتی

اوشتییین زادگاه حکیم ابوالقاسم نباتی، شاعر پرآوازه‌ی آذربایجانی است. وی در سال ۱۲۱۵ ه.ق در روستای اوشتییین

در جایی شبیه بهشت، ۱۴ کیلومتری رود ارس، میان دره‌ای باشکوه، دو کوه سر به فلک کشیده‌ی «کیامکی» و «دوسته‌شا»، روستای سحرانگیزی را در آغوش گرفته‌اند که «اوشتییین» نام دارد. رود ارس از شمال و رودخانه‌ی هراس از جنوب آن روان‌اند و جنگل‌های انبوه کلیبر و ارسباران در اطراف روستا سربرافراشته‌اند. اوشتییین بیش از ۷۰۰ سال قدمت دارد و نام خود را از مجموعه‌ی سه روستای هراس، سیاوشان و جعفرآباد گرفته است. به‌طوری که اوچ یا اوش در ترکی به معنای «سه» و تییین، به معنای طایفه است که در سه آبادی نام‌برده ساکن هستند. این روستا حدود هشت هکتار مساحت دارد و ۱۵۸ خانوار در آن ساکن‌اند. روستا آب و هوای منطقه‌ی ارسباران را دارد؛ هوا در مناطق جنوبی و کوهستانی، سرد است و در اطراف دره‌ی زیبای ارس، معتدل و مطبوع. زمستان‌های بسیار سرد و برف‌گیر به مناطق کوهستانی آن اختصاص دارد.

برای رسیدن به اوشتییین از مسیر تبریز-جلفا، پس از تماشای کلیسای تاریخی سنت استیانوس (که در فهرست جهانی یونسکو ثبت شده)، آسیاب خرابه و عبور از میان کوه‌های سربرافراشته‌ی شنتال و کیامکی، و سیر و سیاحت در کنار رود ارس، به منطقه‌ی مرزی ارمستان به نام **نوردوز** روستا می‌رسیم. امامزاده و برج معروف دوزال را طی می‌کنیم. پس از لحظاتی آرامش در غذاخوری سنتی در محل حمام قدیمی، مجموعه‌ی تاریخی **عباس میرزا**، شاهزاده‌ی قاجار، در منطقه‌ی کردشت که به دشت زیبارویان شهرت دارد، از سه‌راهی هراس، روستای اوشتییین آهسته و آرام به استقبال می‌آید. در



نمایی از روستای اوشتیبین



بچه‌های مدرسه‌ای، چند قدم آن طرف‌تر از مدرسه، با چوب‌های بازی

تابع آموزش و پرورش شهرستان کلپور بود و بعد از آن تاریخ، امور آن به آموزش و پرورش شهرستان جلفا محول شده است.

### مردم مهربان روستا

مردم مهربان و مهمان‌نواز روستای اوشتیبین هنگام ترک روستا تا مسافت زیادی ما را بدرقه کردند و نوجوانان و سالمندان با ما عکس دسته‌جمعی گرفتند. ما هم هنگام خداحافظی، برای فراوانی بیشتر محصولات باغ‌های پرمیوه و گشایش مدرسه‌ی دوره‌ی متوسطه‌ی روستا دعا کردیم.

پی‌نوشت

۱. نگهداری کرم ابریشم و تولید ابریشم را نوغان‌داری گویند.

به‌دنیا آمد و پس از سیر و سلوک فراوان در سال‌های پایانی عمر خود تولیت بارگاه شیخ شهاب‌الدین اهری، قطب عارفان زمان خود را پذیرا شد. حکیم نباتی در سال ۱۲۶۲ هـ.ق زندگی را بدرود گفت و بنا به وصیت خود در روستای اوشتیبین به خاک سپرده شد. دیوان حکیم نباتی تاکنون بارها توسط مصححان گوناگون آماده و به چاپ رسیده است که معروف‌ترین آن‌ها مجموعه‌ای است دوجلدی که هم‌زمان با بزرگداشت نباتی، توسط دکتر حسین محمدزاده صدیق، آماده و به چاپ سپرده شده است.

### آثار تاریخی

اهالی اوشتیبین فرهنگ و اصالت خود را حفظ کرده‌اند و آداب و رسوم تاریخی نیاکان خود را ارج می‌نهند. کتیبه‌هایی به خط ثلث مربوط به دوره‌ی شاه طهماسب و بهادرخان صفوی، کتاب‌های خطی، سکه‌ها، کتیبه‌ها، سرستون‌های چوبی و سنگ قبرهای مربوط به قرن نهم هجری، همه نشان از گذشته‌های طولانی و افتخارآمیز دارند. کتیبه‌ی مرمرین آرام‌گاه **خواجه ملک کدخدا**، عارف دوره‌ی قاجاریه و کتیبه‌ی دیگری مربوط به **خواجه احمد نامی**، سنگ‌نوشته‌های خانه‌ها و گورستانی قدیمی، از جمله آثار تاریخی به یادگار مانده در اوشتیبین محسوب می‌شوند.

### پایگاه میراث فرهنگی

در سال ۱۳۸۷ با تملک یکی از خانه‌های روستا،

امکان استقرار دفتر پایگاه میراث فرهنگی که تا آن زمان در تبریز بود، فراهم شد. با تأسیس پایگاه در اوشتیبین، طرح‌ها و برنامه‌های مطالعات کاربردی، آسیب‌شناسی، نقشه‌برداری و مستندنگاری و حفاظت اشیای منقول به مرحله‌ی اجرا درمی‌آید. علاوه بر حفاظت از آثار تاریخی، مدیر پایگاه با راه‌اندازی سایت الکترونیکی و چاپ اقلام تبلیغاتی، این روستای ثبت‌شده در فهرست آثار ملی را به گردش‌گران داخلی و خارجی معرفی می‌کند.

### مدرسه‌ی حکیم نباتی

روستای اوشتیبین یک مدرسه دارد که در دوره‌های ابتدایی و راهنمایی دانش‌آموز می‌پذیرد. دانش‌آموزان روستا پس از پایان دوره‌ی راهنمایی یا باید به دبیرستان‌های شهر جلفا بروند یا از ادامه‌ی تحصیل بازمانند. مدرسه‌ی ابتدایی و راهنمایی روستای اوشتیبین تا سال ۱۳۸۷